

Bestemd voor: Vereniging Nederlands Cultuurlandschap

Afkomstig van: Sovon – Arjen Goutbeek

Gecontroleerd door:

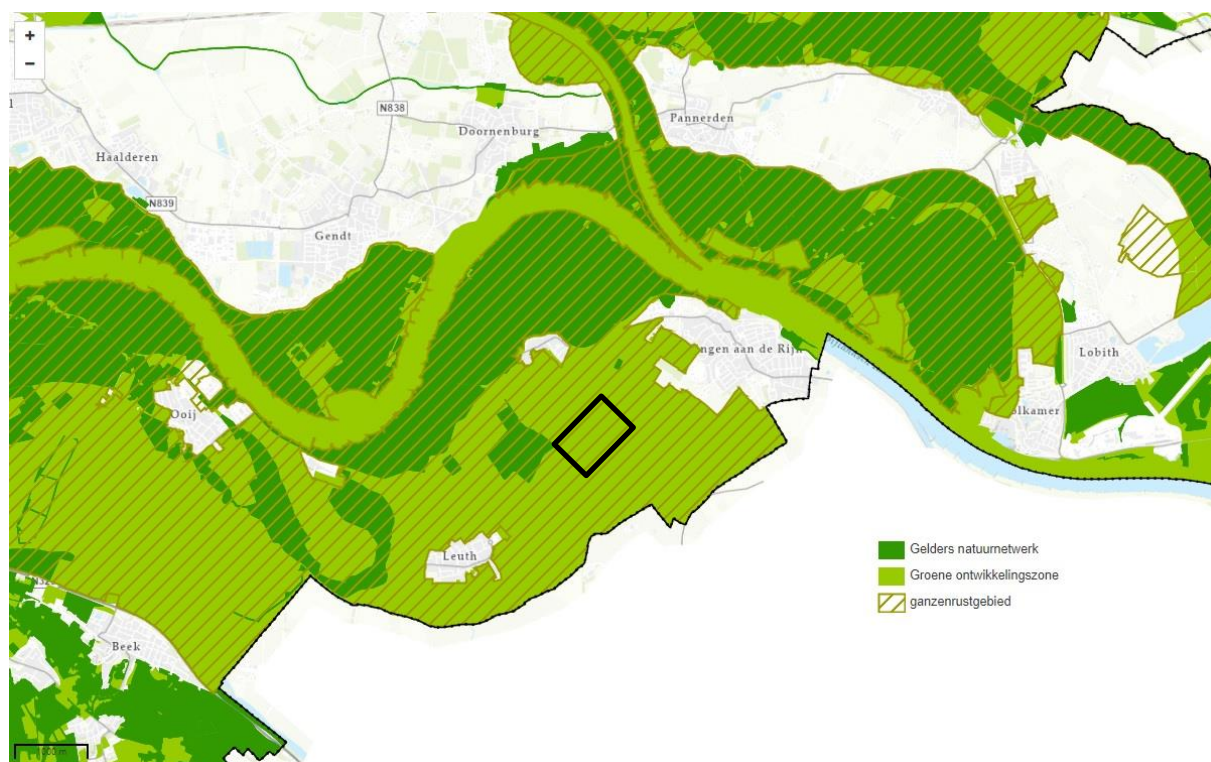
Datum: 14 november 2022

Notitie-nummer: 2022.117

Betreft: Gevolgen van zonnepark Millingen a/d Rijn op ganzenrustgebied

Aanleiding

De Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC) werkt mee aan het plan voor de ontwikkeling van een zonnepark in het agrarisch gebied ten zuiden van Millingen aan de Rijn (Figuur 1). Het zonnepark heeft een omvang van circa 50 hectare, met daarnaast - als onderdeel van de ontwikkeling - de realisatie van circa 50 hectare hoogwaardig cultuurlandschap. In totaal heeft de ontwikkeling daarmee een oppervlakte-impact van circa 100 hectare. Wanneer in de rapportage gesproken wordt over het zonnepark, gaat het over de gehele ontwikkeling van de zonnecollectoren én de natuurontwikkeling middels het cultuurlandschap.

Figuur 1 Globale ligging beoogde zonnepark nabij Millingen aan de Rijn ten opzichte van ganzenrustgebied.

Omdat de ontwikkeling plaats vindt binnen de begrenzing van de Groene Ontwikkelingszone (GO) en Ganzenrustgebied, zoals opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening (Provincie Gelderland, 2022) (Figuur 1), is door Natuurbalans een quickscan natuur uitgevoerd (Van der Pol, 2022). Hierin is (onder andere) ingegaan op de gevolgen van het beoogde zonnepark op de kernkwaliteiten van het GO.

Omdat een onderdeel van de inrichting de ontwikkeling van hoogwaardig cultuurlandschap betreft, wordt in de quickscan geconcludeerd dat de kernwaarden over het algemeen versterkt worden. Daarmee wordt voldaan aan de voorwaarden uit artikel 2.52 van de Omgevingsverordening. Gesteld wordt nog wel dat de ligging binnen de begrenzing van het ganzenrustgebied (zoals benoemd in artikel 2.51b van de Omgevingsverordening) een aandachtspunt is.

In een notitie van de Provincie Gelderland over kansen en knelpunten voor zonneparken (Kloen, 2021) wordt eveneens ingegaan op het GO en Ganzenrustgebied. Hierin wordt kort ingegaan op de voorwaarden uit het beleid van de provincie en de verspreiding van ganzen in en rondom het plangebied.

In onderliggend memo wordt nader ingegaan op het beleid ten aanzien van het ganzenrustgebied en eventuele effecten van het beoogde zonenpark hierop.

Beleid omgevingsverordening Ganzenrustgebied

De voorwaarden voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen de begrenzing van Ganzenrustgebied zijn beschreven in artikel 2.51b van de Omgevingsverordening:

Artikel 2.51b (bescherming Ganzenrustgebied)

Voor zover een bestemmingsplan betrekking heeft op een Ganzenrustgebied laat het een nieuwe activiteit of ontwikkeling alleen toe als:

- a. uit onderzoek blijkt dat deze activiteit of ontwikkeling wordt uitgevoerd op een locatie waar de nadelige gevolgen voor de functie als rustgebied voor overwinterende ganzen zoveel mogelijk worden beperkt; en
- b. na uitvoering minimaal 500 hectare in het betreffende Ganzenrustgebied overblijft.

Hieronder wordt ingegaan op beide onderdelen om te bepalen of voldaan wordt aan deze voorwaarden.

Projectbeschrijving

Huidige gebruik

De planlocatie bestaat voor het grootste deel uit intensief gebruikte landbouwgrond van zowel grasland en bouwland. De percelen worden gescheiden door ondiepe, veelal droogstaande greppels en sloten. Het is een grotendeels open gebied, dat op enkele plekken doorsneden wordt door ruigte of struweel op perceelsgrenzen en jonge wegbepanting. Ten noorden grenst het gebied aan de bebouwing van Kekerdom en een populierenbosje. Aan de zuidzijde grenst het gebied aan de opgaande vegetatie (bos en singels) rondom de voormalige zandwinplassen. Verspreid rondom het plangebied bevinden zich diverse erven met bebouwing en opgaande vegetatie. De Zeelandsche Wetering doorkruist enkele percelen aan de oostkant van het plangebied.

Plan

De beoogde inrichting is weergegeven in Bijlage I. Hoewel de definitieve ligging van de zonnepanelenvelden nog niet vast staat, is in deze beoordeling uitgegaan van de weergegeven opstelling en inrichting. De verwachting is overigens ook dat een wijziging hiervan niet zal leiden tot een andere beoordeling, er van uitgaande dat de inrichting altijd een combinatie is van zonnepanelen en cultuurlandschap en niet buiten de buitengrens komt. In totaal gaat het om zes deellocaties waar zonnepanelen komen, met daar tussen glanshaverhooiland, natuurakkers en boomgaarden. De zonnepaneelvelden zelf worden omzoomd door houtwallen, struweel of singels. Verspreid door het gebied komen enkele poelen en een netwerk van wandelpaden. De inrichting moet ten gunste komen van soorten van kleinschalig cultuurlandschap als geelgors, patrijs en diverse insecten. Samengevat wordt het gebied aanzienlijk kleinschaliger ingericht en verdwijnt de huidige openheid.

Op basis van de inrichting wordt verwacht dat het hele oppervlak van 100 hectare niet meer geschikt is als foerageergebied voor ganzen. De stroken of percelen met hooiland of akker zijn van beperkte omvang en worden omzoomd door zonnepanelen, heggen of andere landschapselementen waardoor deze niet meer functioneel zijn als foerageergebied. De door ganzen gewenste openheid is verdwenen. Zoals in de memo van de Provincie Gelderland wordt benoemd en wat ook blijkt uit de verspreiding van ganzen in de omgeving van het plangebied, verblijven ganzen tegenwoordig echter wel vaker dichterbij opgaande

beplanting of bebouwing. De percelen rondom het beoogde zonnepark blijven daarom wel geschikt als foerageergebied, de beoordeling gaat daarmee effectief uit van de 100 hectare die heringericht wordt.

Gevolgen Ganzenrustgebied

Werkwijze

Voor het bepalen of de locatie van belang is voor overwinterende ganzen is een bureaustudie uitgevoerd, waarbij gebruik gemaakt is van de door Sovon gemaakte verspreidingskaart (Bijlage II) die opgesteld is voor de Provincie Gelderland (Kloen, 2021) en de Passende beoordeling zonnepark Millingen aan de Rijn (Goutbeek & Foppen, 2022).

Brandgans en Grauwe gans

Uit beide hierboven benoemde bronnen kan worden opgemaakt dat Brandgans en Grauwe Gans slechts incidenteel en/of in lage dichtheden van het plangebied gebruik maken. Effecten op de populaties van beide soorten zijn daarmee niet te verwachten.

Toendrarietgans

Toendrarietgans komt in lage dichtheden, verspreid over het plangebied en omgeving voor. Niet elk jaar zijn Toendrarietganzen vastgesteld en het aantal is de afgelopen decennia sterk gedaald. De algehele afname van Toendrarietgans langs de Rijntakken wordt verklaart door een meer noordoostelijke overwintering (zowel in Nederland als in de Flyway). Ook de populatie in Duitsland in het gebied Unterem Niederrhein, is aan verandering onderhevig, waarbij verschuivingen zichtbaar zijn naar andere delen van het land.

Uit watervogeltellingen van het telgebied waar het zonnepark gepland is (Sovon-telgebied GL7410 en RG1172), blijkt dat op enkele percelen in met name het zuidwesten en oosten groepen Toendrarietganzen waargenomen worden (Bijlage I). De percelen in het oostelijke deel liggen op dusdanige afstand van het beoogde plangebied (500 tot 1.000 meter), dat aantasting of verstoring daar geen rol speelt. De percelen in het zuidwest liggen ook buiten het plangebied en achter de zandwinplas, waardoor ook die geen hinder ondervinden van de ontwikkeling. Alleen de kleine concentratie ten noorden van de zandwinplas ligt binnen de plangebiedgrens. Deze zijn ook in de Voortoets (Van der Pol, 2022) en een voorstudie van de Provincie Gelderland (Kloen, 2021) benoemd. Het aantal exemplaren in het hele telgebied (GL7410) varieert sterk per maand en per jaar, de aanwezigheid is bijna meer incidenteel, in ieder geval niet structureel. In de meeste maanden zijn geen Toendrarietganzen aanwezig, in enkele maanden enkele tientallen, met soms een uitschieter van enkele honderden. Het seizoensgemiddelde ligt op circa 40 exemplaren voor het hele telgebied, wat relatief sterk beïnvloed wordt door het seizoen 2020/2021, met in december 2020 1.072 exemplaren (Sovon, 2022). Dit hoge aantal in december 2020 valt samen met het landelijke goede ganzenseizoen, waarin bij veel ganzensoorten het aantal aanzienlijk hoger lag dan voorgaande seizoenen (Koffijberg & Van Winden, 2021).

Toendrarietganzen foerageren in tegenstelling tot de meeste andere ganzen vooral op oogstresten op bouwland en gaan pas later in het seizoen over op gras. Het plangebied en omgeving bestaat voor het merendeel uit grasland en in mindere mate uit bouwland. Over de grens in Duitsland is een aanzienlijk groter oppervlak aan bouwland aanwezig, hier komen ook hogere dichtheden Toendrarietganzen voor (Kuhnigk, Kowallik, Koffijberg, & Chrobo, 2020). Het aantal Toendrarietganzen in het plangebied wordt waarschijnlijk ook min of meer gestuurd door de populatie in Duitsland. Kleine groepen vliegen mogelijk af en toe door richting de Gelderse Poort.

Samenvattend wordt gesteld dat er een duidelijke verschuiving zichtbaar is van Toendrarietganzen in Nederland en heel West-Europa richting het noordoosten. De aanwezigheid van deze soort in het plangebied is daardoor de afgelopen decennia sterk gedaald en is de afgelopen jaren meer incidenteel. In het verleden heeft het plangebied en de omgeving, inclusief Duitsland, een aanzienlijk hoger aantal exemplaren kunnen herbergen. In de omgeving blijft ruim voldoende oppervlak rustgebied behouden en blijven foerageermogelijkheden beschikbaar om het aantal Toendrarietganzen dat gebruik maakt van het bouw- en grasland binnen de plangrens op te vangen. De nadelige gevolgen van het zonnepark op Toendrarietgans blijft daarmee beperkt.

Kolgans

Kolgans is de enige ganzensoort die in hogere dichtheden voorkomt in het plangebied. Deze soort komt echter in heel Nederland met een aanzienlijk hoger aantal voor dan bijvoorbeeld Toendrarietgans. De landelijke winterpopulatie werd in de periode 2013-2015 geschat op 880.000 tot 970.000 exemplaren (Sovon, 2022). Het aantal exemplaren rondom het plangebied (hele telgebied GL7410) varieert over de periode 2013-2022 sterk tussen 0 (geregeld) tot maximaal 14.100 vogels (in de goede winter 2020/2021) met een seizoensgemiddelde van circa 800 exemplaren. Het hoge aantal in januari 2021 valt samen met het landelijke goede ganzenseizoen, waarin bij veel ganzensoorten het aantal aanzienlijk hoger lag dan voorgaande seizoenen (Koffijberg & Van Winden, 2021).

Samengevat, de aanwezigheid van Kolgans in het plangebied varieert de afgelopen in zowel aantal als verspreiding. In alle jaren maakt de soort echter wel gebruik van een of meer percelen. Het belang van het plangebied voor Kolgans is relatief beperkt, waarbij vooral het noordelijke deel van het beoogde zonnepark wordt gebruikt. In het verleden heeft het plangebied en de omgeving, inclusief Duitsland, een hoger aantal exemplaren kunnen herbergen. In de omgeving blijft ook voor Kolgans ruim voldoende oppervlak rustgebied behouden en blijven foerageermogelijkheden beschikbaar om het aantal Kolganzen dat gebruik maakt van het grasland binnen de plangrens op te vangen. De nadelige gevolgen van het zonnepark op Kolgans blijft daarmee beperkt.

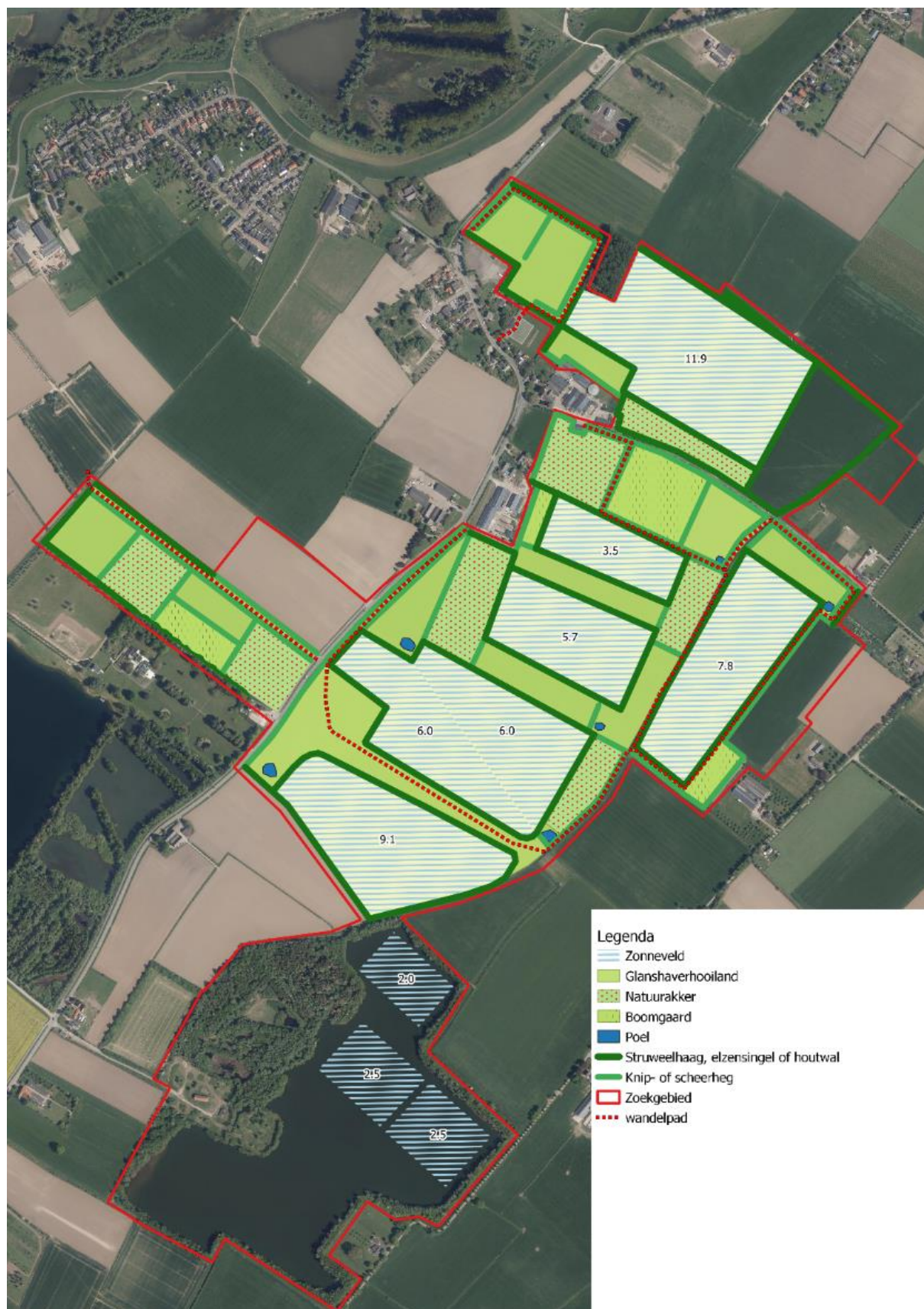
Samenvatting en conclusie

Op basis van de beschikbare gegevens en de beoordeling die uitgevoerd is in het kader van de Wet natuurbescherming (Goutbeek & Foppen, 2022), wordt gesteld dat het plangebied een functie heeft als rust- en foerageergebied voor met name Kolgans en in mindere mate voor Toendrarietgans. Grauwe gans en Brandgans maken nauwelijks gebruik van het gebied. Het aantal aanwezige exemplaren fluctueert sterk per maand en is in verhouding tot de landelijke of regionale (inclusief Duitsland) populatie laag. Het aantal ganzen is de afgelopen jaren sterk (Toendrarietgans) en matig (Kolgans) gedaald, wat toegewezen wordt aan veranderende omstandigheden in de broedgebieden (verminderd broedsucces) en de strategie van de populaties om noordelijker te overwinteren door klimaatveranderingen. De regio heeft in het verleden grotere dichtheden opgevangen dan de afgelopen jaren en het ligt in de lijn der verwachting dat dit hoge aantal niet meer gehaald zal worden gezien de doorgaande klimaatomstandigheden. In de omgeving blijft voor de ganzensoorten ruim voldoende oppervlak rustgebied behouden en blijven voldoende foerageermogelijkheden beschikbaar om het aantal dat gebruik maakt van de bouw- en graslanden binnen de plangrens op te vangen. De nadelige gevolgen van het zonnepark blijven beperkt. Het plan voldoet daarmee aan voorwaarde a uit artikel 2.51b.

Het ganzenrustgebied in de omgeving is ruim begrensd en betreft het hele laag gelegen gebied langs de Rijn tussen Nijmegen en Millingen aan de Rijn aan de zuidoever en Lobith aan de noordoever. Na uitvoering van het plan blijft ruim 500 hectare aaneengesloten beschikbaar ganzenrustgebied over. Het plan voldoet daarmee ook aan voorwaarde b uit artikel 2.51b.

Bijlage I

Inrichtingsplan Zonnepark Millingen aan de Rijn met zonnecollectorenvelden en inrichting hoogwaardig cultuurlandschap (bron: VNC, juli 2022).

Bijlage II

Cumulatief aantal vastgestelde ganzen over de periode 2016/2017 – 2020/2021 (bron: Sovon). Het kaartje geeft het maximaal aantal waargenomen exemplaren weer over de gehele periode en maakt vooral inzichtelijk waar de hogere dichtheden veelal verblijven.

